

vastagságban egy vastag, laza habarcsos omladékréteget találtunk, amelynek alján a falból származó nagyobb kövek feküdtek. Alatta már a római kori vékony humuszréteg került elő, amelynek tetején tetőtégla töredékek feküdtek. Az egykori humuszréteg leletben különösen gazdag volt. Benne nagy mennyiségű csont- és kerámia-töredéket, egy kidobott csontfésű darabjait valamint egy tegula töredéken bekarcolt játéktáblát találtunk. Mindez arra utal, hogy a humuszra a kikötőerőd használata során nagy mennyiségű hulladék került.

MRÁV ZSOLT

132. Dunaszekcső, Várhegy, Török-lyuk (Baranya megye) Ő, Ró, Ú

2003. július 7–12. között végeztünk kutatást az 1860-ban a löszbe vájt járatban. Cél a mesterséges járat alakjának feltérképezése, valamint rendeltetésének és korának megállapítása volt. A függőleges akna alját elérjük, oldalfülkét végleg kitisztítottuk. A vízszintes járat betöltésének eltávolítását folytattuk, de az eredeti padlót elérni sehol nem tudtuk.

Rendeltetését tekintve kizárhatjuk a pincként való használatot. A kemény löszbe vájt, viszonylag nagy mennyiségű anyagmozgatással járó munka csak a védműrendszerhez való kapcsolódás feltételezését engedné meg. Megváltoztatva azonban tavalyi véleményünket a barlang rendeltetését már nem egy védműrendszerhez kapcsolódó víztározóban jelöljük meg. A barlang kutatásunk előtti állapota ugyanis egy természetes módon keletkezett, löszben előforduló, valószínűleg eredetileg is széles litoklázis mesterséges kitágításának, majd több hullámban történt visszatöltésének – visszatöltődésének eredménye.

Korát tekintve tehát teljes egészében újkori alakulat, melynek betöltésében másodlagos helyzetű őskori, római kori, elsődleges helyzetben pedig újkori leletek voltak.

A leletek a BMMI Régészeti osztályának gyűjteményébe kerültek. A lelőhelyen az eredeti állapotok a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága egyetértésével visszaállításra nem kerültek, viszont a barlang bejáratát vasráccsal újra lezártuk. A lelőhely tehát újkori (1711 utáni).

Munkatárs: Pozsárkó Csaba.

GÁBOR OLIVÉR

133. Dunaszentgyörgy, Vörösmarty utca 8. (Tolna megye) N

Az 1960-as évek feltárásaiból (B. Horváth Jolán 1961, Kelemen Márta 1966) ismert népvándorlás kori temető területén a Vörösmarty u. 8. számú ház telkén parkosítás közben újabb sír került elő. Az udvar szintjéhez mérve 40 cm mélységben, az É-D-i iránytól néhány fokkal eltérő tájolással, lábbal délnek fekvő, nyújtott vázat találtam. Koponyája hiányzott. Melléklete egy kb. 5 cm

átmérőjű vaskarika a medencén, valamint egy vas kés- penge a bal kézfejtől lefelé, a combcsont mellett volt. A lábfejnél marha(?) csontokat találtam.

VIZI MÁRTA

134. Dunaújváros, Rácdomb (Fejér megye) B, Á, Kú

Az Intercisa Múzeum 2003. október 22. és december 4. között megelőző feltárást végzett a dunaújvárosi Rácdombon, a Mohácsi utca 7. számú ingatlanon (2146/1 hrsz.). Az ásatást az tette szükségessé, hogy a tulajdonos a telek északi részén új házat akar építtetni.

A mintegy 16×17 méteres felületen végzett feltárással megerősítette azt a korábbi megfigyelést, hogy a Rácdomb északi fele a neolitikus és bronzkori megtelepedés korában mintegy 3–3,5 méterrel magasabban volt az őskori települések szintjénél. Ennek megfelelően őskori rétegeket nem találtunk, mindössze néhány gödörből került elő a nagyrévi és a Vátya-kultúra leletanyaga. A területet a későbbiek során is elsősorban földnyerőhelynek használták, a bolygatottságra jellemző, hogy a felület legnagyobb részén 1 méteres mélységig 20. századi feltöltést találtunk. Alatta a korábbi 18–19. századi feltöltés helyenként 1 méter vastagságban fedte az igen változatos felszínt. 1,5–2 méteres mélységben Árpád-kori, illetve 17–18. századi kemencék kerültek elő. Kb. 10 m²-es felületen sikerült megfogni a 17–18. századi járósínt, amelyen megmaradtak egy nyíltszíni kemence maradványai, illetve a körülötte elhelyezkedő cölöplyukak és egy gödör. A telek É-i oldalán az 1950-es években épített, kb. 2 méter magas támfal elbontása során 6–8 m³, a rómaiak által Intercisába szállított budai mészkövet találtunk. A kőanyagot az Intercisa Múzeum kőtárában helyeztük el.

Az ásatáson részt vett Haraszi Gabriella és Késmárky Rita restaurátor.

KESZI TAMÁS

135. Dusnok határa (Bács-Kiskun megye) Sza, Á, Kk

2003 decemberében végeztünk terepbejárást a Dusnok és Nemesnádudvar között tervezett gyorsforgalmi út mintegy 10 km hosszú nyomvonalán 200 m szélességben. Munkánk során tíz új régészeti lelőhelyet találtunk, ezek közül öt belesik a nyomvonalba, öt pedig a nyomvonal közelében helyezkedik el.

Mart-háza-dűlő: A nyomvonalától mintegy 100 méterre Északra, egy ÉNy–DK irányú, a környezetéből enyhén kiemelkedő dombhat északi oldalán gyűjtöttünk néhány edénytöredéket, nagy szóródásban (50×80 m). Sűrűsödési pontot nem tudtunk megfigyelni. A gyér számú leletanyag finoman iszapolt, korongolt, vöröses színű, 16–18. századi, kisméretű töredékekből állt.

Szúnyogosi-dűlő: A nyomvonal és a tőle északra húzódó patak között hoszan elnyúló ÉNy–DK irányú

dombháton kb. 800×900 m hosszan gyűjtöttünk rendkívül gazdag szarmata leletanyagot. A leletanyag alapján a szarmata település a Kr. u. 2–4. századra keltezhető. A dombhát földút közeli részén szórványosan Árpád-kori cserepek is előkerültek. Találtunk továbbá néhány őrlőkőtöredéket, áglyenyomatos paticsdarabot és egy kovapengét is.

SOMOGYVÁRI ÁGNES – V. SZÉKELY GYÖRGY

136. Ebergőc határa

(Győr-Moson-Sopron megye) B, Ró, Á, Kö

2003. december 4–5-én terepbejárást végeztünk a község területén. A közigazgatási határt Röjtökmuzsaj felől értük el, ahonnan egy kiterjedt lelőhely (Zsebedomb) folytatódik az Ikva jobb partját kísérő magasparton. A két község határán fekvő „csorgó-bio-szennyvíztisztító” előzetes feltárását már – DVK telep, urnamezős temető – elvégezték. A magaslat viszont – egészen a belterület határáig hol ritkásan, hol sűrűbben, tartogatott középső bronzkori, római, Árpád-kori kerámiát (Sülős).

A falu temploma körül a murvával terített felületen nem találtunk leletet. A *templom* szentélye 13. századi. Terepi elhelyezkedése nem szokványos, viszonylag alacsony dombocskára, az Ikva árteréből csupán néhány méterrel emelkedik ki, talán egy régóta használt átkelőhely mentén. A környező kiskertekben sem virítottak leletek, bár ettől függetlenül lehetett falu a középkorban a mai helyén, annál is inkább, mert szemben az Ikva túlsó partján magaslatán, *Kislózs-pusztától* Ny-ra középkori, Árpád-kori lelőhely. Bár maga a pusztaság feltehetően az, megvizsgálni – a vad kuvaszok kitöréseitől tartva – nem tudtuk, másrészt körben gazban állnak újkori „romok”. A 096 hrsz-ú árok, a valamikori malomárok túloldalán húzódó, közel azonos magasságú „sziget” szintén lelőhelygyanús, de a magas fűben leletek nem bukkantak fel.

A falutól DNy-ra fekvő magasabb térszínen jónéhány kiemelkedést vizsgálva csak a *Temető-domb* előtti (temetőtől 10 m-re ÉK-re) a szántásban találtunk beásás feltételeit, igaz leletek nélkül. Tovább ÉK-felé, a málnásban, a mellette húzódó szántásokban (a *Gyepszél* zártkertjeiben) egészen a szeméttelépig, középkori kerámiatöredékek. Késő középkori leletek, köztük egy aranyozott lemez került elő az Ikva jobb parti magaslatán, a *Kerek-réten* őskoriak ugyancsak. Ny-felé egy kazal maradványai mellett római anyag: 2 kerámiatöredék, vasalak, 2 tegula – már közvetlen az ÉÉK-DDNy-i irányú erdősáv mellett, ami egyúttal a közigazgatási határ. Ettől a *Lócsi-úti-dűlőbeli* lelőhelytől É-ra 50 m-re egy sziget talaja nem vizsgálható a magas fűtől és nádtól.

A térképen a vizsgált terület D-i határán szigetszerű magaslat vona magára a figyelmet. Távolról úgy tűnt, szántóföldi művelés alatt áll. Régészeti szempontból nagyon ígéretesnek látszott, viszont a területen keresztül, a rendelkezésünkre álló gépkocsival nem tudtuk elérni. A lelőhely késő bronzkori (urnamezős) magaslati telep.

A legmagasabb ponttól K-re, a fennsíkon, ahol az erózió nem pusztította le kavicsig a talajt a kukoricatarlóban, bőségesen gyűjthettünk volna nagyméretű kerámiatöredékeket. A lelőhely a Bruttor-ér hajdani szabályozás (árokba kényszerítés) előtti meder öblét uralja D felől. (Vargyas) Őskori lelőhelyet találtunk közvetlen az öblözet partján, keskeny peremén is, alacsonyabb síkon. (Jutás) A Vargyastól Ny-felé húzódó magaslatok felül furcsa mód teljesen üresek voltak, a láblejtőn voltak lakottak pl. *Nagyret* őskori, Árpád-kori, késő középkori lelőhely a 016/20 hrsz-ú dűlőút mindkét oldalán, a nagyobb része Nagylózs közigazgatási területén. Távolabb Ny-felé a Bruttor-érre kiérve a dombok közül két jelentősebb lelőhelyet hagy maga mögött. A jobb parton a *Pusztadűlőit (I)* egy római, Árpád-kori, késő középkori lejtőt, kukorica tarlóban és vetésben. Szemben pedig a szántásban, vetésben őskori, római kori, középkori a „Hegy” keleties lejtőjén. Ez az előzőnél jóval ritkább, talán közvetlenül az ér partján lehetett sűrűbb. A Bruttor-ér a *Pusztadűlőben (II)* egy kisebb magaslatot is körülcsorgott, közvetlenül a 016/20 hrsz-ú dűlőút Ny-i oldalán. Kevés római kori házikeramia, több tegula és imbrex: a homokos talajon római telep.

Munkatársak: Marton Tibor, Stibrányi Máté régészek, Szabó Zoltán, Kiss Csaba régésztechnikusok.

GÁBOR OLIVÉR

137. Ebes, Zsong-völgy

(Hajdú-Bihar megye) Szk, Sza, H, Á

2003. szeptember 2. és december 9. között megelőző feltárást végeztünk 35 942 m² területen. A lelőhely az Ebes községtől K-re (az ebesi Ipari Park területén), a 4-es főúttól D-re, a MOL Bázisteleptől É-ra található. Ny felől egy mély patak völgy határolja le, É felé pedig egy K-Ny-i irányban húzódó mélyedés. A lelőhely K-i kiterjedését – ásatás hiányában – nem tudtuk pontosan megállapítani, de nagy valószínűséggel a K-Ny-i irányú, a MOL telephez vezető bekötőút túloldalán is folytatódik, a földhát teljes területét elfoglalja.

A megelőző feltárás során 1755 stratigráfiai egységet különítettünk el, melyeket 761 objektumhoz rendelünk hozzá. A lelőhelyen alapvetően négy, egymástól jól elkülönülő időszak régészeti jelenségeit tártuk fel. (Lásd az illusztrációkat a 206. és a 207. oldalon!)

Korai vaskor (Szkíta időszak, Kr. e. 7–6. sz.)

A megye eddigi legnagyobb kiterjedésű kora vaskori települését sikerült feltárunk. A település meglehetősen laza szerkezetű volt, ugyanis az ehhez az időszakhoz tartozó mintegy 70 objektum a teljes felületen szóródott.

Elsősorban tároló- és hulladékgödröket, valamint egy-két nagyobb méretű, eredetileg agyagkitermelésre használt gödröt tártunk fel, melyek félig földbe mélyített házakhoz tartoztak. A félig földbe mélyített házak között két alapvető típust tudunk elkülöníteni. Elsősorban lekerekített, vagy kissé szabálytalan téglalap ala-